

СЕКЦИЯ 3

АСПЕКТНОЕ И КОМПЛЕКСНОЕ ОБУЧЕНИЕ РКИ (ЯЗЫКАМ)

Агароднікава С.В.

БДЭУ (Мінск)

ПРАЦА З ПРАФЕСІЙНЫМ ТЭКСТАМ ЯК АДЗІН З КАМПАНЕНТАЎ НАУЧАННЯ МОВЕ НАВУКОВАГА СТЫЛЮ

Праграма курса беларускай мовы ў эканамічных ВНУ ставіць на мэце даць характарыстыку сістэмы беларускай літаратурнай мовы на сучасным этапе яе развіцця. Студэнты павінны дасканала авалодаць лексікай, граматыкай, стылёвай рацыянальнасцю роднай мовы, умець выбраць самыя дакладныя і пераканаўчыя сродкі для правільнага выказвання сваіх думак. Таксама праграма курса беларускай мовы прадугледжвае (і менавіта гэтаму надаецца найбольшая ўвага) навучанне мове спецыяльнасці. Апошняе патрабуе ад выкладчыкаў умення трапна спалучаць і выкарыстоўваць традыцыйныя і наватарскія метадычныя прыёмы і сродкі ў працэсе вывучэння адметных асаблівасцей мовы навуковага стылю.

У сваёй аснове навуковая мова – гэта пісьмовая мова, звязаная нормамі. Адцягнута-абагульняючы характар навуковай мовы падкрэсліваецца ўключэннем вялікай колькасці паняццяў, выкарыстаннем спецыяльных лексічных адзінак (звычайна, заўсёды, пасіўных канструкцый (*металы лёгка рэжуцца*)). Шырока ўжываюцца дзеясловы, што маюць адцягнута-абагульняючае значэнне, абстрактныя назоўнікі. Выкарыстоўваюцца канструкцыі, што падкрэсліваюць суадносіны паміж часткамі выказвання: уводныя словы (*нарэшце, ітак*), такія канструкцыі, як “далей адзначым”, “пярэйдзем да наступнай часткі”, вялікая колькасць прыназоўнікаў, што выражаюць розныя адносіны і дзеянні (*дзякуючы, у сувязі і інш.*).

Лексічны склад навуковага стылю характарызуецца аднароднасцю, адсутнічаюць лексіка з размоўна-прастамоўнай афарбоўкай, эмацыянальна-экспрэсіўная. Шмат абстрактнай лексікі – *сістэма, перыяд, выпадак*.

Тэксты навуковага стылю выкарыстоўваюць складанаскарочаныя словы, абрэвіятуры.

У сінтаксісе выкарыстоўваюцца складаныя сказы з дзеепрыметнікамі, дзеепрыметнымі і дзеепрыслоўнымі зваротамі, простыя сказы тыпу што ёсць што (*вадарод ёсць газ*), безасабовыя сказы. Адметнай асаблівасцю навуковай мовы з'яўляецца ўжыванне роднага склону. Гэта выклікана неабходнасцю паслядоўных дзеянняў пры апісанні і характарыстыках, тлумачэнні.

Для замацавання вышэйназваных унармаваных сродкаў розных раздзелаў беларускай мовы вельмі паказальнай з'яўляецца праца з эканамічным тэкстам. Разгледзім для прыкладу наступны ўрывак з перакладзенага эканамічнага тэксту: "...Камерсант павінен клапаціцца аб забеспячэнні прадпрыемства матэрыяламі з мінімальнымі затратамі, таму яму патрэбна доўгая інфармацыя аб цэнах на тавары і тарыфах на паслугі. Калі ва ўмовах прымянення толькі фіксаваных цэн іх можна было атрымаць з дзеючых прэйскурантаў, то зараз гэта праблематычна. Вырабнікі нават у кантрактах указваюць прыблізную цану, што ўдакладняецца толькі ў момант рэалізацыі прадукцыі. Доступ прадпрыемстваў да такой інфармацыі абмежаваны, а знайсці яе можна ў перыядычных выданнях, даведніках і іншых крыніцах".

Студэнтам можна прапанаваць наступныя заданні: знайсці ў тэксце абстрактныя назоўнікі; падкрэсліць словазлучэнні, што змяшчаюць назоўнікі ў форме роднага склону; запісаць асобныя сказы з дзеепрыметнымі словазлучэннямі.

Спецыяльныя словы і тэрміны служаць зыходным матэрыялам для развіцця навыкаў атрымання інфармацыі з навуковага тэксту, таму, каб папоўніць моўны запас, студэнты з дапамогай выкладчыка складаюць слоўнік найбольш распаўсюджаных у тэксце эканамічных тэрмінаў, вылучаючы ўласнабеларускія адпаведнікі (спонсор – фундатар, спажывец – спажывец, налог – падатак).

Увогуле, усё вышэйпададзенае пераконвае: праца з прафесійным тэкстам дапамагае студэнтам авалодаць усімі ўнармаванымі сродкамі, што ўжываюцца ў мове навуковага стылю.